

درس هجدهم

عظمت نگاه (نگاه و بینش عمیق و ژرف)

* ناتانایل آنگاه که کتابم را خواندی، دلم می خواهد که این کتاب، شوق پرواز را در تو بر انگیزد. کاش کتابم به تو بیاموزد که بیشتر از این کتاب، به خود پیردازی.

* مفهوم: خودشناسی، شوق پرواز به سوی خدا

* نکته: آرزوی نویسنده این است که با مطالعه کتاب «شوق پرواز به سوی خدا و عالم بالا» در انسان به وجود آید و بیشتر از این کتاب به «خود شناسی» پیردازد

قلمرو زبانی

* ناتانایل: اسمی است عبری یا عربی، ماخوذ از کتاب مقدس در معنا یی شبیه به خداداد، و بغداد، یا عطالله و احسان، یا الله وردی و البته نام مرد است. یک مخاطب فرضی است. آندره ژید، در آغاز کتابش می نویسد: «از ناتانایل سخن می گوید در حالی که اورا هنوز ندیده است.

ناتانایل، آرزو مکن که خدا را جز در همه جا، در جایی دیگر بیابی.

* ناتانایل، خدا در «همه جا» هست، خدا بزرگ تراز آن است که در جایی خاص، غیر از همه جا، بتوانی او را بیابی (خداآند حتما در همه جا هست) مفهوم: اعتقاد به وحدت وجود، حضور خدا در همه جا، تجلی خدا در پدیده های هستی

* هم مفهوم با: آیه «فَإِنَّمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ هر جا روی آورید، رو به سوی خداوند است. (بقره - آیه ۱۱۵)

* نکته ۱: خدای ژید که منشأ و منبع همه چیز است، خدایی دور از انسان و خارج از عالم نیست بلکه نزدیک است و در همین عالم است.

* نکته ۲: وحدت وجود: در نظریه وحدت وجود تنها وجود حقیقتی در عالم از آن خدا است و دیگران همه جلوه ها و سایه هایی از حضرت حق هستند. بنابراین، مجازاً به آن ها وجود می گویند. این سخن نه انکار خدا و نه انکار جهان است. عرفا می گویند ما کثرت را در جهان می پذیریم، اما می گوییم این کثرت در جلوه های وجود است، نه خود وجود. پیام وحدت وجود، پیوستن به اصل است؛ یعنی یکی شدن با روح عالم.

هر آفریده ای نشانه خداوند است؛ اما هیچ آفریده ای نشان دهنده او نیست.

* همه آفریده ها، ناشی از آفریننده خود را همراه دارند؛ اما هیچ پدیده ای به ذات خود و به تنها یی، نمی تواند آفریننده خود را آشکارا نشان دهد.

(هیچ آفریده ای به تنها یی آینه خداوند نیست)

* مفهوم: توجه کردن به آفریننده پدیده ها برای شناخت آن و دوری کردن از آفریده ها و پدیده ها برای شناخت خداوند

* هم مفهوم با آیه «لَا تُتْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ» → چشم ها او را درنمی یابند و اوست که دیدگان را درمی یابد. (انعام، ۱۰۲)

* همین که آفریده ای نگاهمان را به خویش معطوف کند، ما را از راه آفریدگار باز می گرداند.

* معطوف: مورد نظر و توجه واقع شده، پیچیده شده، مایل شده

* همین که آفریده خاصی، نگاه ما را به خودش بکشاند، این توجه، ما را از خدا دور می سازد. (دلبستگی به چیزی ما را از خدا دور می کند)

* توجه: تا وقتی خدا را در «همه هستی» می بینیم، خدا را دیده ایم، همین که آفریده خاصی را خدا بدانیم از خدا دوری کردیم و این آغاز بت پرستی است. دست یابی به عشق راستین در گرو این است که انسان از هر چیز غیر از خدا بگذرد و به آفریده ها دل نبندد.

* نگرتا درنگ ساخته سازنده از دست تو نرباید. قابوس نامه

* خدا در همه جا هست؛ در هر جا که به تصویر در آید، و «نایافتني» است ← (بیان پارادوکسی یا متناقض نما)

* ناتوانی انسان از درک و شناخت آفریدگار، خدا و جمال او در جهان آثیگشت ولی حواس مادی، توانایی شناخت او را ندارند، اعتقاد به وحدت وجود

* هم مفهوم با آیه «لَا تُتْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ» → چشم ها او را درنمی یابند و اوست که دیدگان را درمی یابد.

* و تو ناتانایل، به کسی مانند خواهی بود که برای هدایت خویش درپی نوری می رود که خود به دست دارد.

* مفهوم: خداونشیروی درک و شناخت را در وجود ما آفریده است و نیازی به یاری دیگران نیست، خودشناسی، همان خداشناسی است.

او نمی دیدش و از دور خدایا می کرد

بی دلی در همه احوال خدا با او بود

هر جا بروی، جز خدا نخواهی دید.

* هم مفهوم با آیه «فَإِنَّمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ» ← پس به هر جا روی آورید، رو به سوی خداوند است.

* ناتانایل، همچنان که می گذری، به همه چیز نگاه کن و در هیچ جا درنگ مکن. به خود بگو که تنها خداست که گذران نیست.

* به همه چیز نگاه کن و در هیچ جا درنگ مکن: به هیچ آفریده ای دل بسته نباش و همه را ناپایدار بدان.

- * تنهای خداست که گذرا نیست: تنها خداست که پایدار و جاودانه است و گذر زمان در او دگرگونی به وجود نمی آورد و باید به او دل بست.
- * مفهوم: عدم وابستگی و دل بستگی، گذر از هر چیز جز خدا
- * توجه: رژید بر این باور است که آن چه ما را به خود و از خدا باز می دارد، از آن جایی که این بازدارنده ها آفریده های خدا هستند، دل بستن بدان ها نباید طوری باشد که نتوان از آن ها گذر کرد.
- * ای کاش عظمت در نگاه تو باشد، و نه در آن چیزی که بدان نگاه می کنی.
- * آرزو می کنم نوع نگاه کردن تو به پدیده ها، مهم و باعظمت باشد، نه خود پدیده ها
- * مفهوم: اهمیت نوع نگاه و نحوه نگرش، لزوم تغییر نگرش، مهم نوع نگاه است نه به آن چه نگریسته می شود، زیبایی باید در نگاه باشد نه در پدیده ها
- * ناتانائیل، من به تو شور و شوقی خواهم آموخت.
- * شوق: آرزومندی، اشتیاق، دلبستگی، برانگیختن به عشق و محبت، شور
- * ناتانائیل، من به تو شور و عشق به خداوند را خواهم آموخت. (مفهوم: دعوت به عشق)
- * اعمال ما وابسته به ماست؛ همچنان که روشنایی فسفر به فسفر.
- * فسفر: عنصر شیمیایی با رنگ زرد روشن که در مجاورت هوا مشتعل می گردد.
- * ما مسئول کارهایی هستیم که انجام می دهیم و این اصلی ذات ماست، همان گونه که روشنایی فسفر از خودش است. (بازگشت اعمال به خود انسان)
- * تشییه مرکب: وابستگی اعمال ما به ما (مشبه) به وابستگی در خشندگی به فسفر (مشبه به)، وابستگی و همراهی (وجه شبه)
- * نکته: هر علتنی از جانب معلولی است.
- * راست است که ما را می سوزاند، اما برایمان شکوه و درخشش به ارمغان می آورد.
- * سوزاندن: چیزی را آتش زدن، مجازاً با حرارت زیاد سبب آسیب یا آزار شدن، اثر گذاشتن، تاثیر گذاشتن **از مغان: هدیه**
- * درست است بسیاری از کارها، به ما آسیب می رساند (ما مجازات و تنبیه می شویم و سختی و عذاب می بینیم)، امباucht بزرگی و ارجمندی ما می شود.
- * و اگر جان ما ارزشی داشته باشد، برای این است که سخت تر از برحی جان های دیگر سوخته است.
- * سوخته: آتش گرفته، شعله ورشده، مجازاً عذاب کشیدن، زجر کشیدن
- * جان انسان به دلیل همراه بودن با سختی ها، به ارزشمندی رسیده است.
- * مفهوم: ریاضت و عذاب، موجب ارزشمندی انسان می شود، ارزشمندی جان انسان به سبب سوختن در آتش نیکوترین اندرز من، این است: «تا آن جا که ممکن است بار بشر را به دوش گرفتن».
- * بار کسی را به دوش گرفتن: کنایه از خدمت کردن فکر کمک کردن ***بار: استعاره از دشواری ها و سختی ها**
- * مفهوم: خدمت کردن به خلق، کمک کردن به دیگران در سختی ها
- * آما چه می شد اگر می توانستم به چشمانم بینشی تازه ببخشم و کاری کنم که هرچه بیشتر به آسمان نیلگونی مانند شوند که بدان می نگرنند؛ آسمانی که پس از بارش باران، صاف و روشن است.
- * آه: شبیه جمله ***نیلگون: به رنگ نیل، آبی سیر***تشبیه «چشم» به «آسمان و تشبیه «آسمان» به «نیل» ***چشمان: استعلام و تشخیص**
- * ای کاش می توانستم نوع نگرش و دیدگاه خود را برای شناخت حقیقت، عوض کنم و به چشمانم توانایی نگاه دقیق تری بدhem تا حقایق را روش بینند مانند آسمان نیلگون که پس از باران، صاف و روشن می شود.
- * مفهوم: بینش نو، وسعت بینش، روشن بینی، پاک بودن و صداقت داشتن
- * ناتانائیل، با تو از انتظار سخن خواهم گفت. من دشت را به هنگام تابستان دیده ام که انتظار می کشید؛ انتظار اندکی باران. گرد و غبار جاده ها زیاده سبک شده بود و به کمترین نسیمی به هوا بر می خاست. زمین از خشکی ترک بر می داشت. گویی می خواست پذ آبی بیشتر شود.
- * تشخیص و استعاره: انتظار کشیدن، آب خواستن دشت ***سبک شدن گرد و غبار: کنایه از خشکی بیش از حد زمین**
- * تضاد: باران و خشکی، زمین و هوا ***مراعات نظری: دشت، آب، نسیم*****حسن تعلیل ترک** خوردن زمین برای خواستن آب بیشتر
- * مفهوم: انتظار و امید دوباره به زندگی و حیات

*آسمان را دیده ام که در انتظارِ سپیده دم می‌لرزید. ستاره‌ها یک‌یک، رنگ‌می باختند. چمنزارها غرق در شب‌نم بودند

*تشخیص و استعاره: انتظار کشیدن آسمان، رنگ باختن ستاره‌ها*لرزیدن: کنایه ازوحشت کردن از چیزی، به شدت ترسیدن

*رنگ باختن: به کنایه از دست دادن رنگ و بی‌رنگ شدن، رو به نابودی رفتن و ضعیف و بی‌اثر شدن شعاعی از آفتاب که بر میوه‌های پوسیده کاج می‌تابید، کم کم رنگ باخت.

*غرق در چیزی بودن: کنایه از کاملاً تحت تاثیر آن قرار گرفتن یا گرفتار آن شدن، غوطه ور شدن در آن

*شب‌نم: استعاره مکنیه؛ زیرا به دریابی یا مکان پرآبی مانند شده است که چمنزار در آن غرق می‌شود.

*مراعات نظری: سپیده دم، آسمان، ستاره، چمنزار، شب‌نم*اغراق: چمنزارها غرق در شب‌نم بودند

*مفهوم: انتظار دست یافتن آسمان به روشنایی صبح، توصیف زیبایی آسمان و صبح

ناتانائیل، کاش هیچ انتظاری در وجودت، حتی رنگِ هوش به خود نگیرد، بلکه تنها آمادگی برای پذیرش باشد.

*رنگ چیزی را گرفتن: کنایه از حالت یا ویژگی یا جنبه‌ای از آن چیز را پیدا کردن، اثربداری از آن چیز

*ناتانائیل، ای کاش، هیچ انتظاری در وجود تو، از هوای و هوش اثر نپذیرد و مانند آن نشود، بلکه تنها آمادگی برای پذیرش عشق راستین باشد.

*مفهوم: دوری از هوش و خواهش‌های نفسانی و بی‌ارزشی آن و ارزشمندی انتظار راستین

منتظر هر آن چه به سویت می‌آید، باش و جز آنچه به سویت می‌آید، آرزو مکن.

*مختره‌آن چیزی که برای تو اتفاق می‌افتد، باش و فقط آن چیزی را آرزویکن که ازسوی خداوند به تو داده می‌شود.

بدان که در لحظه لحظه روز می‌توانی خدا را به تمامی در تملک خویش داشته باشی.

*به تمامی: کاملاً، تمامًا*تملک مالک شدن، دارا شدن

*مفهوم: همیشه با خدا بودن و حضور او را در کنار خود حس کردن در تمام لحظه‌های

کاش آرزویت از سر عشق باشد و تصاحبت عاشقانه؛ زیرا آرزویی ناکارآمد به چه کار می‌آید؟

*ازسر: حرف اضافه مرکب، از راه، به طریق *تصاحب: صاحب و مالک چیزی شدن*ناکارآمد: بدون کارایی و استفاده

*آرزویی ناکارآمد به چه کار می‌آید؟ استفهم انکاری، آرزوی بدون کارایی به هیچ کاری نمی‌آید و بی‌ارزش است.

ای کاش، آرزویت دست یابی به عشق راستین الهی باشد و عاشقانه آن را به دست بیاوری، زیرا آرزوی بدون کارایی به هیچ کاری نمی‌آید و بی‌ارزش است.

*مفهوم: داشتن آرزوی عاشقانه و دور از هوا و هوش

شگفتا! ناتانائیل، تو خدا را در تملک داری و خود از آن بی خبر بوده‌ای!

هم مفهوم با: نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ —مِمَّا ازْرَحَبَلَرِدَن يَأْلَوْلَيدَ به شما نزدیک تریم.

*توجه: باید منظور خدا از این تشبیه را درک کرد که می‌خواسته بفرماید: انسانی که تمام هستی و وجودش و کمالاتش از خدادست، اگر لحظه‌ای از فیض وجود جدا شود، حیات از انسان رخت بر می‌بنند.

*ناتانائیل، شگفتانگیز است که خود را در درون خود داری، اما از آن بی خبر هستی.

*مفهوم: ناآگاهی از جلوه و قدرت خداوندی در وجود خود

ناتانائیل، تنها خدادست که نمی‌توان در انتظارش بود. در انتظار خدا بودن، ناتانائیل، یعنی در نیافتن این که او را هم اکنون در وجود خود دارد.

*مفهوم: درانتظار خدابودن نشانه دور بودن از خدا و نشناختن اوست.

تمایزی میان خدا و خوشبختی قائل مشو و همه خوشبختی خود را در همین دم، قرار ده.

*تمایز: فرق گذاشتن، جدا کردن*قابل: سخنگو. گفتگوکننده*قابل شدن: در نظر گرفتن، تصور کردن

*مفهوم: دم غنیمت شمردن، جدا نبودن خوش بختی و خداوند

*به شامگاه، چنان بنگر که گویی روز بایستی در آن فرو میرد و به بامداد پگاه چنان [بنگر] که گویی همه چیز در آن زاده می‌شود

*فرومیرد: فروبمیرد، خاموش شدن چراغ، شمع، آتش و جز آن، در این جا، غروب کند، غروب کردن ستاره یا هرجرم آسمانی

فرومیرد ستاره چون شود روز بوجود آمد

تو روزی، او ستاره ای دل افروز

*بامداد: صبح، سپیده دم*پگاه: صبح زود*تضاد: شامگاه و بامداد، می‌میرد و زاده شود

* به آغاز شب چنان نگاه کن که روز می بایست در آن غروب کند. و به صبح زود، چنان نگاه کن که انگار همه چیزدر آن پدید می آید.

* مفهوم: تأمل درآفرینش و شب و روز و باور به زندگی و مرگ آفریده ها و زندگی دوباره پدیده ها

* توجه: خداوند در آفرینش هر پدیده ای، هدفی دارد و در آن حقیقتی قرارداده است، مانند شب که زمان نابودی روز است و صبحگاه، زمان پیدایش و به وجودآمدن پدیده هاست.

نگرش تو باید در هر لحظه نو شود. خردمند کسی است که از هر چیزی به شگفت در آید.

* مفهوم: تازه شدن دیدگاه انسان در شناخت حقایق آفرینش، شگفت زده شدن با دیدن هر پدیده آفریده شده در این جهان، نشانه خردمندی است

سرچشمکه همه در درسراهای تو، ای ناتوانیل، گوناگونی چیزهایی است که داری؛ حتی نمی دانی که از آن میان کدامین را دوست تر داری و این را در نمی یابی که یگانه دارایی آدمی، زندگی است.

* تشیبیه: زندگی به دارایی

* مفهوم: سرگردانی انسان در عالم کثرت و گلگونی، دور داشتن انسان از زیاده خواهی و توجه دادن به حقیقت زندگی برای من «خواندن» این که شن های ساحل نرم است، بس نیست؛ می خواهم که پاهای برهنه ام آن را حس کنند؛

* خواندن: منظور «دانش های نظری و تئوری» است؛ مبتنی: ساخته شده، بنا شده

* دانش های نظری در راه شناخت حقیقت لازم است ولی کافی نیست. حقیقت را باید تجربه کرد، حس کرد مانند پایی که نرمی شن ها را حس می کند.

* مفهوم: روی آوردن به تجربه های شخصی و آزمایش

* نکته: یکی از مضمون های اصلی «مائده های زمینی» این است که زید، حاصل تجربه های شخصی را بر تعليمات خشک کتاب ها برترمی شمارد در این مضمون نیز مانند حافظ می اندیشد:

بسوی اوراق اگر همدرس مایی
که علم عشق در دفتر نباشد

به چشم من هر شناختی که مبتنی بر احساس نباشد، بیهوده است.

* از دیدگاه من، شناخت ایمانی باید حاصل تجربه شخصی باشد، خواندن کافی نیست.

* هرگز هیچ زیبایی لطیفی را در این جهان ندیده ام که بی درنگ نخواسته باشم، تمامی مهرم را نثارش کنم. ای زیبای عاشقانه زمین،
شکوفایی گستره تو دل انگیز است!

* در این جهان هر چیزی را که دیده ام فوراً آرزو کرم با همه وجود آن را دوست داشته باشم و به آن عشق بورزم.

* مفهوم: عشق به زیبایی ها و دل بستگی به جهان

عاشقم بر همه عالم که همه عالم ازوست

به جهان خرم از آنم که جهان خرم از اوست

کارگاه متن پژوهی

قلمرو زبانی

۱- کدام کلمات، در متن درس، برای شما جدید و غیر تکراری است؛ معنای هر یک را بنویسید.

۱- ناتانائل: انسان کامل و آرمانی، در زبان عبری، یعنی خداداده معطوف؛ باز گردانده شده، پیچانده شده *تملک مالک شدن، صاحب شدن *صاحب شدن، مالک شدن *تمایز: جدا کردن، فرق گذاشتن *قابل شدن: اعتراف کردن و پذیرفتن *مائده: سفره مخصوص غذا *نیلگون: آبی سیر، به رنگ نیلی، کبود، لاجوردی، آسمانگون

۲- در زبان فارسی، نشانه هایی هست که با آن ها کسی یا چیزی را صدای زنیم؛ مانند «آی، ای، یا، ا»؛ به این واژه ها «نشانه ندا» می گوییم. اسمی که همراه آن ها می آید، «منادا» نام دارد؛ مانند «ای خدا!»

*توجه: گاهی منادا بدون نشانه به کار می رودر این گونه موارد، به آهنگ خواندن جمله باید توجه کنیم؛ مانند علی، پدر را دیدی؟ در جمله روبرو نقش دستوری واژه های مشخص شده را بنویسید **«ناتانائل، با تو از انتظار سخن خواهم گفت»**

*سخن: مفعول

*با تو: متهم

*ناتانائل: منادا

قلمرو ادبی

۱- عبارت زیر را از نظر آرایه های ادبی بررسی کنید.

آسمان را دیده ام که در انتظار سپیده دم می لرزید. ستاره ها یک یک، رنگ می باختند. چمنزارها غرق در شبیم بودند.

*تشخیص و استعاره: انتظار کشیدن آسمان، رنگ باختن ستاره ها

*لرزیدن: کنایه ازوحشت کردن از چیزی، به شدت ترسیدن

*رنگ باختن: به کنایه از دست دادن رنگ و بی رنگ شدن، رو به نابودی رفت و ضعیف و بی اثر شدن شعاعی از آفتاب که بر میوه های پوسیده کاج می تابید، کم کم رنگ باخت.

*غرق در چیزی بودن: کنایه از کاملاً تحت تاثیر آن قرار گرفتن یا گرفتار آن شدن، غوطه ور شدن در آب

*شبیم: استعاره مکنیه؛ زیرا به دریابی یا مکان پرآبی مانند شده است که چمنزار در آن غرق می شود.

*مراعات نظری: سپیده دم، آسمان، ستاره، چمنزار، شبیم *اخواق: چمنزارها غرق در شبیم بودند

۲- به کمک کلمه «شکوفایی» یک شبکه معنایی بسازید و آن را در یک بند، به کار ببرید.

شکوفایی، نسیم، بهار، خنده، غنچه؛ نوشتن جمله بر عهده دانش آموز است. (واگرا)

قلمرو فکری

۱- نیکوتربن اندرز نویسنده چیست؟ درباره آن توضیح دهید.

*نیکوتربن اندرز این است که انسان ها در سختی ها و دشواری ها به هم کمک و یاری کنند.

۲- نویسنده درباره «انتظار» چه دیدگاهی دارد؟

معتقد است تمام پدیده های عالم منتظرند و هر تغییری رو به سوی کمال دارد. فلذ زمین خشکی که منتظر بازان است و در ادامه توصیه می کند که نباید در انتظار اتفاق خاصی بود و باید همه رویدادهای زندگی را به زیبایی درک کرد و پذیرفت.

۳- هر یک از موارد زیر، با کدام بخش از متن درس، تناسب معنایی دارد؟

سعده

عاشقم بر همه عالم که همه عالم ازوست

هرگز هیچ زیبایی لطیفی را در این جهان ندیده ام که بی درنگ نخواسته باشم، تمامی مهرم را نثارش کنم

مولوی

کجا دیدی که بی آتش، کسی را بوی عود آمد

به جهان خرم از آنم که جهان خرم از اوست

اگر جان ما ارزشی داشته باشد، برای این است که سخت تر از برخی جان های دیگر سوخته است.

اعمال ما به ما وابسته است. همچنان که روشنایی فسفر به فسفر راست است که ما را می سوزاند، اما برایمان شکوه و درخشش به ارمغان می آورد.

غیبت نکرده ای که شوم طالب حضور

پنهان نگشته ای که هویدا کنم تو را

فروعی بسطامی

تنها خداست که نمی توان در انتظارش بود. درانتظار خدا بودن، ناتانائلی، یعنی درنیافت این که او را اکنون در وجود خود دارد.

*مفهوم مشترک: حضور خدا در همه جا

۴- کدام عبارت درس، به مفهوم آیه شریفه «لَا تُدْرِكُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ» (انعام، آیه ۱۰۳) اشاره دارد؟

هرآفریده ای نشانه خداوند است؛ اما هیچ آفریده ای نشان دهنده او نیست.

خدا در همه جا هست؛ در هر جا که به تصور در آید، و «نایافتنی» است.

۵- جمله «ای کاش عظمت در نگاه تو باشد» را با سروده زیر از سهرا ب سپهری مقایسه کنید.

«چشم ها را باید شست، جور دیگر باید دید»

پیام هر دو یکسان است؛ در هر دو به مثبت اندیشی و عظمت نگاه تأکید شده است؛ یعنی، اگر طرز نگاه و دیدگاه ما انسانها درست شود، حقیقت زندگی را چنان که هست، خواهیم دید و به زیبایی های آفریده های خدا بهتر بی خواهیم برد.

۶- در عبارت زیر، نویسنده بر چه چیزی تأکید دارد؟، توضیح دهید.

برای من «خواندن» این که شن ساحل ها نرم است، کافی نیست؛ می خواهم پاهای برهنه ام این نرمی را حس کند به چشم من، هر شناختی که مبتنی بر احساس نباشد، بیهوده است.

تجربه شخصی و آزمایش، تأکید نویسنده بر این موضوع که شناخت بدون تجربه شخصی و آزمایش ارزش ندارد.

